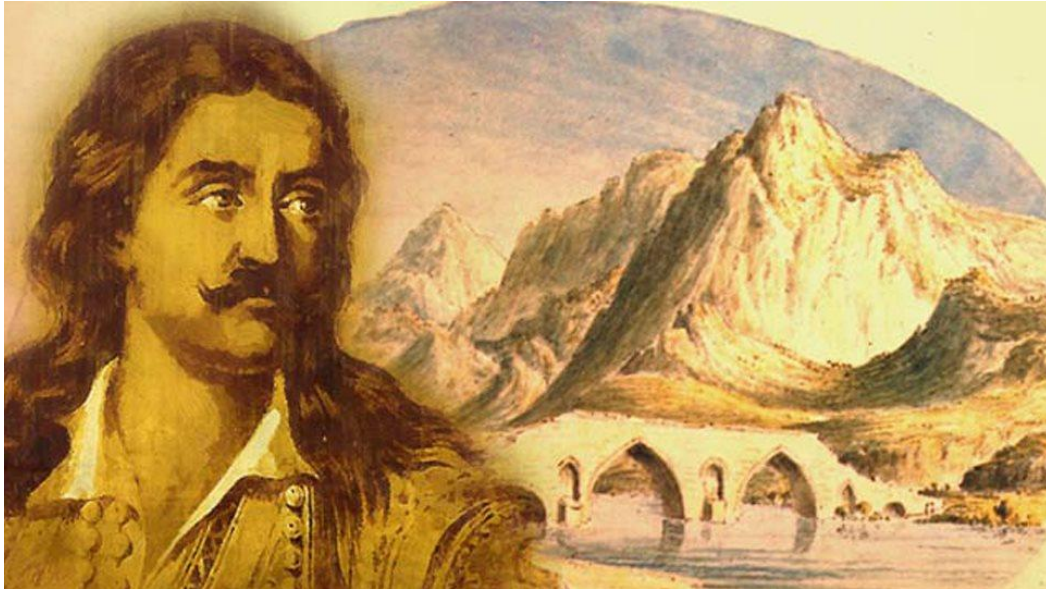

Το πραγματικό τέλος του Αθανάσιου Διάκου 24-04-1821

«Για δεξ καιρό που διάλεξε ο χάρος να με πάρει
τώρα π' ανθίζουν τα κλαδιά και βγάζει η γη χορτάρι»

του Ευθύμιου Χριστόπουλου, Εκπαιδευτικού - Δημοσιογράφου

Το καλοκαίρι του 1947 ως μαθητής της Β΄ τάξης της Εκκλησιαστικής Σχολής Λαμίας, δέχτηκα την παρακίνηση του αείμνηστου Διευθυντού της Δημητρίου Κρικέλα να συγκεντρώσω πληροφορίες από γέροντες Λαμιώτες που τις είχαν από τους πατεράδες τους, για ποιο ήταν το πραγματικό τέλος του Αθανασίου Διάκου.

Ταξινομώντας αυτές που συγκέντρωσα, είδα ότι τέσσερες ήταν ακριβώς ίδιες, αν και προέρχονταν από γερόντια που ζούσαν σε διαφορετικά σημεία της Λαμίας ο καθένας και μάλιστα ένας παππούς ήταν απ' τη Ροδίτσα. Διασταυρώνοντας τες αργότερα, με όσα διάβαζα άλλα, καταλάβαινα ότι αυτές που είχα ήταν ασφαλώς οι σωστές.

Το κύριο σημείο τους και κοινό, ήταν ότι τρεις Έλληνες, όταν έπιασαν το Διάκο και τον έφεραν στη Λαμία, τον έκλεισαν σ' ένα παλιό κι εγκαταλειμμένο χάνι, εκεί που σήμερα έχει οικοδομηθεί το Λαογραφικό Μουσείο Λαμίας στην οδό Καλύβα – Μπακογιάννη. Αυτοί οι τρεις είχαν περάσει πίσω – δυτικά – στο χάνι και από δύο μισοχαλασμένα παραθυράκια είχαν παρακολουθήσει όλη τη νύχτα όλα όσα έγιναν μέσα στο χάνι, τα οποία και αναφέρω στη συνέχεια.:

Μετά τη σύλληψη του Διάκου στα ποριά Δαμάστας, τον έφεραν με συνοδεία ποινών και τραυματισμένο στη Λαμία, οδηγώντας από τη νότια της είσοδο που περνούσε δίπλα από το Γολγοθά (όπως έλεγαν τον ξεκομμένο Λόφο όπου σήμερα είναι το κτίριο του Ορφανοτροφείου Αρρένων) και από την οδό Σατωβριάνδου (σήμερα) και συνέχεια τον έφτασαν και τον έκλεισαν μέσα στο παλιό χάνι, όπου σήμερα – πάλι καλά! – έχει ανεγερθεί το Λαογραφικό Μουσείο.

Τον έβαλαν μέσα και τον έδεσαν με σκοινιά σ' ένα παχνί, το οποίο ήταν και ο πρώτος τόπος του μαρτυρίου του.

Εκτός από δύο – τρεις Τούρκους που έμειναν μέσα να τον επιτηρούν, οι άλλοι – όχι όλοι – έμειναν απ' έξω, ανατολικά σε κάτι δέντρα που ήταν εκεί, περιμένοντας από περιέργεια, ίσως, να δουν τι θα γινόταν. Όταν τον έδεσαν κι έφυγαν, ο Διάκος άρχισε να πονάει από τα τραύματα που είχε, καταπονημένος κι από την ταλαιπωρία.

Είχε περάσει αρκετή ώρα, όταν άνοιξε η πόρτα και μπήκαν μέσα δύο άντρες, που από τις φορεσιές τους έδειχναν ότι ήταν μπέηδες. Τον έναν, τον ήξερε από πριν. Ήταν ο Ομέρ Βρυώνης. Τον άλλον όχι. Απ' ό,τι όμως είχαν ακούσει, υπολόγισαν ότι ήταν ο σκληρός Χαλήλ Μπέης. Αυτός μόνος προχώρησε κι άρχισε να κάνει έλεγχο αν είχαν δέσει καλά το Διάκο. Τόσο πολύ φάνηκε ότι, κι ακόμα δεμένος, τον φοβόταν.

Είχε νυχτώσει πια και οι τρεις που είχαν φτάσει εκεί κρυφά άρχισαν καθαρά να βλέπουν τι γίνεται.

Όταν ο Χαλήλ Μπέης σιγουρεύτηκε – το είδαν καθαρά αυτό – ότι δεν υπήρχε φόβος διαφυγής, άρχισε να φωνάζει και να απειλεί. Σε μια στιγμή τον είδαν να χτυπάει στο πρόσωπο το Διάκο.

Τον διακόπτει όμως ο άλλος, ο Βρυώνης, που πλησιάζει το Διάκο και τον βλέπουν κάτι να του λέει. Δεν ακούνε όμως. Απ' ό,τι βλέπουν όμως, καταλαβαίνουν ότι κάτι τον ρωτάει, γιατί βλέπουν το Διάκο να κουνάει αρνητικά το κεφάλι του.

Και ενώ τον βλέπουν να συνεχίζει ήρεμα, σε μια στιγμή εξαγριώνεται, φωνάζει και χειρονομεί. Ατάραχος ο Διάκος τον αντιμετωπίζει και κάτι που του λέει, βλέπουν το Βρυώνη οργισμένο να αποχωρεί, αφήνοντας πια το θύμα στο δῆμιό του.

Απ' τις αναλαμπές των δαυλών, ξεχωρίζουν την αγριότητα του Χαλήλ. Τον βλέπουν να τραβάει πιο πέρα τον επικεφαλής της Φρουράς – έτσι τουλάχιστον δείχνει – και με νευρικές και απειλητικές κινήσεις, κάτι του λέει, κι εκείνον να υποκλίνεται κουνώντας το κεφάλι του. Και με μια τελευταία περιφρονητική ματιά που ρίχνει στο Διάκο, τον βλέπουν να φεύγει, δείχνοντας ικανοποιημένος.

Ο Διάκος – και οι άλλοι τρεις απ' έξω – μέσα στο μισοσκόταδο βλέπουν δύο Τούρκους να ανάβουν φωτιά σε μιαν άκρη. Πάνω της φέρνουν και βάζουν μια σιδηροστιά κι ένα μεγάλο χάλκινο κακάβι. Βλέπει μετά να ρίχνουν μέσα λάδι που είχαν σ' ένα γκιούμι.

Στη συνέχεια, μαζί με τον επικεφαλής, πλησιάζουν το Διάκο. Τον ανασηκώνουν, δεμένο καθώς είναι, τον βάζουν να καθίσει πάνω σ' ένα παλιό ξύλινο σκαμνί που βρέθηκε εκεί, του σηκώνουν τα πόδια, δεμένα καθώς είναι, και του τα δένουν έτσι που να κρέμονται.

Τι θέλουν να κάνουν αναλογίζονται με περιέργεια και αγωνία, οι τρεις που παρακολουθούν, χωρίς να τολμήσουν και να ρωτήσουν. Βλέπουν όμως τους άλλους να περιπαίζουν το Διάκο. Φαίνεται κάτι να λένε και ο Διάκος να κουνάει επίμονα κι αρνητικά το κεφάλι του. Τι του λένε όμως δεν καταλαβαίνουν. Οπότε, κάθε φορά που ρωτάνε και αρνείται τους βλέπουν να κρατάνε στα χέρια τους μυτερά καρφιά και να τα μπήγουν σιγά πρώτα, πιο δυνατά στη συνέχεια στις πατούσες των ποδιών του Διάκου, ο οποίος κάθε φορά αναταράζεται από τον πόνο.

Η μυρωδιά του λαδιού που καίγεται μέσα στο κακάβι, φτάνει έντονα στη μύτη και των τριών α' έξω και υποπτεύονται τα χειρότερα.

Οι βασανιστές του, όπως έχουν γυμνώσει τα πόδια του, παίρνουν απ' το κακάβι καυτό λάδι και αρχίζουν σιγά και βασανιστικά να το ρίχνουν στα πόδια του!... Τινάζεται κάθε φορά ο Διάκος, τόσο δυνατά λες και θα κόψει τις τριχιάς όταν το λάδι πέφτει πάνω στα πόδια του.

Αφού είδαν να μην αντιδρά έντονα, αφήνουν τα πόδια και παίρνουν και του σκίζουν το γλέκο και την πουκαμίσια που φοράει, απογυμνώνοντας το πάνω μέρος του σώματος του με τα χέρια. Κι αρχίζουν τότε να του ρίχνουν καυτό λάδι με αργές κινήσεις, στα χέρια, στο στήθος και στην πλάτη του. Βουβά οδύρεται ο Διάκος, χωρίς

να βγάλει μιλιά από το στόμα του. Κι όσο δεν μιλάει, τόσο αγριεύουν περισσότερο οι βασανιστές του. Και δείχνουν τόσο οργισμένοι, που αν ήταν τρόπος να τον θανατώσουν. Φαίνεται όμως πως έχουν εντολή μόνο να τον βασανίσουν χωρίς και να πεθάνει. Γι' αυτό συνεχίζουν!...

Το σώμα του Διάκου αρχίζει φαίνεται να νεκρώνεται. Όμως το πνεύμα, όπως δείχνει, μένει καθάριο, ανέγγιχτο, σταθερό, συνεχίζοντας τις αρνήσεις και εξοργίζοντας περισσότερο τους βασανιστές του.

Αλλά αυτή η κατάσταση τους κάνει να βρίσκουν νέους τρόπους βασανισμών. Οι κινήσεις που κάνουν, δείχνοντας διάφορα σημεία του σώματος του, κάνουν τους τρεις που παρακολουθούν να ανατριχιάζουν. Και βλέπουν τους βασανιστές να παίρνουν στα χέρια τους τα καρφιά που είχαν και έσπαζαν τις φούσκες που δημιουργούνταν στο δέρμα απ' το καυτό λάδι, να αρχίζουν να κάνουν το ίδιο και στο σώμα και στα χέρια από ψηλά.

Αποκαμωμένοι όμως και οι ίδιοι οι βασανιστές, που δεν άλλαξαν βάρδια όλη τη νύχτα, βλέπουν ότι δεν πετυχαίνουν τίποτα. Και μιας και το λάδι τελείωσε, μιας και έφτασε πια και το ξημέρωμα, σταματούν.

Το Διάκο τον κρατάνε πια όρθιο οι τριχιές που τον έχουν δεμένο.

Τότε και οι τρεις παρατηρητές, απ' έξω, για να μη γίνουν αντιληπτοί, έφυγαν με προφυλάξεις, κατευθυνόμενοι προς το βορεινό μέρος του ρέματος, όπου είχαν αρχίσει να έρχονται δειλά και οι πρώτοι περιέργοι.

Κι όταν πια ο ήλιος έχει ανέβη ψηλά, λύνουν το Διάκο και σέρνοντας τον τον βγάζουν έξω, χωρίς όμως να δείχνει ότι καταλαβαίνει.

Όσοι είχαν την ευκαιρία να τον δουν το απόγευμα που τον είχαν φέρει, τώρα βλέποντας τον, δεν τον αναγνωρίζουν, χωρίς να ξέρουν τι ακριβώς είχε συμβεί. Το μόνο που βλέπουν είναι τα κακοποιημένα ρούχα του.

Σέρνοντας τον προς τα βόρεια, τον περνάνε πέρα από το ρέμα που έκοβε την πλατεία Λαού στα δυο καταμεσής και τραβώντας ανατολικότερα έφτανε στη Δημοτική Αγορά, από εκεί στο κατάστημα Πολιτικού και μετά κατεβαίνοντας προς τα νότια, απλωνόταν κατά μήκος της οδού Θερμοπυλών.

Όταν τον πέρασαν στο ρέμα, στάθηκαν περίπου ανατολικά της σημερινής διπλής βρύσης, γιατί ανατολικότερα ετοιμάζαν το στήσιμο της... ψησταριάς!

Κόσμος πολύς είχε συγκεντρωθεί γύρω εκεί με την άδεια του Χαλήλ Μπέη βέβαια, γιατί άφησε τον κόσμο να δει τι θα έκαναν στο Διάκο, ώστε να φοβηθεί και να μην επιχειρήσει κανένας άλλος να πράξει το ίδιο, πράγμα που πέτυχε. Κανένας Λαμιώτης δεν φάνηκε να συμμετείχε στην επανάσταση!

Μέσα στο πλήθος που παρακολουθεί με αγωνία, ξεχωρίζει μια κάπως ηλικιωμένη γυναίκα. Είναι η δόλια μάνα του Διάκου, που είχε μάθει τη σύλληψη του γιου της και ολονυχτίς πεζοπορώντας είχε φτάσει στη Λαμία, όπου δεν περίμενε να δει το σπλάγγνο της έτσι!

Για μια στιγμή βουβαίνονται όλοι. Βλέπουν να φτάνει εκεί ο δήμιος, ονόματι Αλεξίου, κρατώντας ένα σουβλί. Και αμέσως καταλαβαίνουν τι πρόκειται να γίνει!

Αυτός, τρέμει από το φόβο του, γιατί έχει αυστηρή εντολή να μην του πεθάνει ο Διάκος όταν θα τον σουβλίζει.

Και αρχίζει το τελευταίο πια μαρτύριο. Δένοντας το Διάκο ανάσκελα σε ένα σαμάρι, με τα πόδια του ανοιχτά, αρχίζει προσεκτικά ο δήμιος να χώνει την πολύ καλό λεπτισμένη άκρη του σουβλιού, ξεκινώντας απ' τη βουβωνική χώρα και προχωρώντας προς τα επάνω, περνώντας το σουβλί κάτω από το δέρμα, μέχρι που το έβγαλε πάνω στην πλάτη του, λίγο κάτω απ' το δεξιό του το αυτί.

Από κάποιες μικροκινήσεις που κάνει ο Διάκος κάθε φορά που σπρώχνει το σουβλί προς τα επάνω ο δήμιος, δείχνει ότι ακόμα είναι ζωντανός.

Μόλις τελειώνει ο γύφτος, ορμούν Τούρκοι και με σκοινιά δένουν το σώμα γύρω στο σουβλί για να μη σπάσει το δέρμα και ακουμπάνε όρθιο σχεδόν το σουβλί με το Διάκο σ' ένα δέντρο. Στη συνέχεια, σπεύδουν να συγυρίσουν τη φωτιά που έχουν ανάψει.

Και τότε γίνεται κάτι που ξαφνιάζει τους πάντες. Ένας Τούρκος καβάλα στο παρτί του άλογο στέκεται μπροστά στο σουβλισμένο, βγάζει τη διμούτσουνη όρθια κουμπούρα του και τη στρέφει στο Διάκο. Δύο κουμπουριές ακούγονται που βρίσκουν κατάστηθα το Διάκο. Κι ο Τούρκος κεντρίζοντας το άλογο του, χάνεται στην ανηφόρα μέσα στα στενάκια που περιβάλλουν τα χαμηλά σπιτάκια.

Ο Χαλήλ Μπέης, βλέπει αυτό και αφρίζει απ' το θυμό του. Και δίνει εντολή, να βάλουν το Διάκο έτσι, πάνω στη φωτιά, και να τον γυρίσουν λίγο!

Ο κόσμος που παρακολουθεί αυτή την κτηνωδία μένει άφωνος. Στη συνέχεια ο Χαλήλ οργισμένος και ανικανοποίητος, δίνει εντολή να πάρουν έτσι με το σουβλί το νεκρό το Διάκο και πάνε να τον πετάξουν στην άκρη του ρέματος, ανατολικά από το χάνι που τον είχαν, εκεί όπου πέταγαν τις κοπριές των αλόγων που είχαν στους στάβλους, τους οποίους διατηρούσαν από τη βόρεια πλευρά της Νομαρχίας μέχρι το πέτρινο γυμνάσιο. Τη διαβεβαίωση αυτή είχα απ' όλα σχεδόν τα γερόντια που ρώτησα το 1947, τότε που φαινόταν ακόμα οι κρίκοι στον βόρειο τοίχο της θερινής «ΤΙΤΑΝΙΑΣ».

Εκεί λοιπόν, βορειοανατολικά της σκάλας που κατεβαίνει σήμερα από την οδό Λυκούργου στην πρώην ψαραγορά, άφησαν το νεκρό ξεσκεπάστο, άταφο, σχεδόν τρεις ημέρες φρουρούμενο. Οι φρουροί αποχώρησαν την τρίτη ημέρα αφού άρχισε να μυρίζει, οπότε βρήκαν ευκαιρία κάποιοι χριστιανοί οι οποίοι περίμεναν και είχαν προετοιμάσει έναν λάκκο εκεί ακριβώς που σήμερα είναι ο τάφος του, πήγαν, του έβγαλαν το σουβλί, τον καθάρισαν λίγο και πήγαν και τον έθαψαν, χωρίς να βάλουν πάνω του ούτε έναν σταυρό από φόβο.

Αργότερα, περί το 1860, ο συνταγματάρχης Ρούβαλης που είχε έρθει από την Καλαμάτα με μετάθεση στη Λαμία και είχε πληροφορηθεί πού περίπου είχαν θάψει το Διάκο έκανε έρευνες να τον βρει.

Ο παππούς μου που είχε στήσει την παράγκα – πρώτο μαγαζί του πριν λίγο καιρό, απέναντι δυτικά, όπου μετά χτίστηκε η αποθήκη των αδελφών Κονταξή, είδε στρατιώτες να ανοίγουν μικρούς λάκκους ανατολικά του, ψάχνοντας. Όταν ρώτησε τι ζητάνε, του είπαν ότι ψάχνουν τον τάφο του Διάκου. Την πληροφορία αυτή είχα από τον πατέρα μου, όπως την είχε ακούσει από τον παππού μου. Σε ένα σημείο, βρήκαν ένα σωρό – σκελετό ανθρώπινου σώματος και αφού δεν είχαν βρεθεί άλλα γύρω, κατέληξαν ότι ήταν του Διάκου. Το συγκέντρωσαν, το καθάρισαν και τα έβαλαν σε ένα κουτί ξύλινο και τα έθαψαν πάλι στο ίδιο σημείο, τοποθετώντας πάνω μερικές πέτρες και έναν σταυρό με το όνομα του.

Τέλος, στις αρχές του 1900 η Λαμία τίμησε το Διάκο όπως έπρεπε. Αφού ανακαίνισε τον πρόχειρο τάφο του στο σημείο που είναι ακόμα, έστησε τον υπέρλαμπρο ανδριάντα του στην πλατεία Διάκου, με αποκαλυπτήρια επίσημα, παρουσία και του Βασιλέως Γεωργίου Α' και της βασιλικής οικογένειας, υπουργών, στρατιωτικών και άλλων επισήμων, στις 23 Απριλίου 1903.

ΠΗΓΗ: <https://infognomonpolitics.gr/2020/04/to-pragmatiko-telos-tou-athanasiou-diakou/>

Πηγή: «Λαμιακή Φωνή»